

Bijbel lezen in context

Bijbel lezen in context: hoe doe je dat?

Een praktische gids om de Bijbel beter te begrijpen

Inleiding: een Bijbeltekst betekent niet zomaar alles wat wij er graag in lezen

De Bijbel lezen lijkt eenvoudig. Je slaat de Bijbel open, leest een tekst en probeert te begrijpen wat God daarmee tegen je wil zeggen. Toch kan het toch echt wat ingewikkelder zijn dan het lijkt.

Een Bijbeltekst kan op het eerste gezicht heel duidelijk lijken, terwijl we belangrijke informatie over het hoofd zien. Wie schreef deze woorden? Tegen wie werden ze gesproken? Wat was de aanleiding? En wat wilde de schrijver duidelijk maken?

Wanneer we die vragen overslaan, bestaat het risico dat we een tekst een betekenis geven die de oorspronkelijke schrijver niet heeft bedoeld, en geloof mij u bent niet de enige die deze beginnersfout maakt als je oplet hoor je ze regelmatig vanaf de kansel, het podium of YouTube.

Het is dus zeker niet alleen een probleem voor beginnende Bijbellezers. Ook predikers, Bijbellerares en ervaren christenen kunnen teksten uit hun verband halen. Soms gebeurt dat onbewust, soms omdat een bepaalde uitleg goed aansluit bij wat iemand al gelooft om het maar positief uit te drukken.

Daarom is het belangrijk om te leren hoe we de Bijbel in zijn context lezen.

Het uitgangspunt is eenvoudig: we moeten eerst proberen te begrijpen wat een Bijbeltekst betekent in zijn oorspronkelijke context, voordat we überhaupt kunnen bepalen wat die tekst voor ons vandaag betekent.

Dat betekent uiteraard niet dat de Bijbel alleen iets te zeggen heeft over het verleden. Integendeel. Juist door te begrijpen wat God door de Bijbelschrijvers heeft bekendgemaakt, kunnen we beter ontdekken wat die boodschap voor ons vandaag betekent.

1. Wat bedoelen we met de context van een Bijbeltekst?

Context is de omgeving waarin een tekst staat. Daarbij gaat het niet alleen om de verzen ervoor en erna, maar ook om de plaats van de tekst in het Bijbelboek, de historische situatie en de bredere boodschap van de Bijbel.

We kunnen verschillende vormen van context onderscheiden.

1.1 De directe context: lees verder dan één vers

Een van de meest voorkomende fouten bij Bijbellezen is dat we één vers (of soms zelfs een halfvers) lezen/citeren zonder aandacht te besteden aan de verzen eromheen. *Daarbij dienen we te bedenken dat de hoofdstuk, paragraaf en vers indeling niet tot de oorspronkelijke tekst behoren maar later zijn toegevoegd en dat is soms handig maar kan ook ons hinderen om de oorspronkelijk betekenis te begrijpen.*

Een tekst kan daardoor een totaal andere betekenis lijken te krijgen dan de schrijver heeft bedoeld.

Praktische tip: lees bij voorkeur de alinea waarin het vers staat. Lees zo nodig ook het voorafgaande en volgende gedeelte, of zelfs het hele hoofdstuk.

Stel jezelf de volgende vragen:

- Waarover gaat het gedeelte?
- Welke vraag, gebeurtenis of situatie vormt de aanleiding?
- Hoe sluit dit vers aan op wat ervoor en erna staat?
- Welke woorden of gedachten worden herhaald?
- Welke conclusie trekt de schrijver?

Een Bijbelvers is geen losstaande spreuk. Het maakt deel uit van een groter geheel.

1.2 De literaire context: wat voor soort tekst lees je?

De Bijbel bevat verschillende soorten teksten. Je leest poëzie anders dan een brief en een gelijkenis anders dan een historisch verslag. Om het even in deze tijd te plaatsen een gedicht van Sinterklaas, een verhaal uit de Libelle of een brief van de belastingdienst lees je totaal anders.

Denk bijvoorbeeld aan:

- **Geschiedenis:** verhalen over personen, gebeurtenissen en Gods handelen in de tijd.
- **Poëzie en liederen:** teksten met veel beeldspraak, emoties, parallelisme en soms sterke overdrijving.
- **Wijsheidsliteratuur:** spreken en reflecties over het leven, die zeker niet altijd als onvoorwaardelijke beloften zijn bedoeld.
- **Profetieën:** boodschappen, vaak waarschuwingen, oproepen om tot God terug te keren, aan mensen in een concrete historische situatie, soms met een toekomstgerichte betekenis.
- **Gelijkenissen:** verhalen waarmee Jezus soms diepe geestelijke waarheden duidelijk maakt.
- **Brieven:** geschriften gericht aan specifieke gemeenten of personen, in specifieke omstandigheden, met uitleg, vermaning en praktische aanwijzingen.

Waarom is dit belangrijk?

Wanneer een dichter zegt dat de bergen springen en de bomen in de handen klappen, of dat de zuilen van de aarde wankelen, hoeven we dat natuurlijk niet als een letterlijke gebeurtenis te lezen. De beeldspraak hoort bij het genre.

Omgekeerd mogen we een concrete historische gebeurtenis zeker niet zomaar als een symbolisch verhaal behandelen omdat de letterlijke betekenis ons niet aanspreekt.

Vraag daarom altijd: wat voor soort tekst lees ik, en hoe helpt dat mij om de bedoeling ervan te begrijpen?

1.3 De historische en culturele context: in welke wereld speelt dit zich af?

De Bijbel is ontstaan in verschillende historische perioden en culturen. De schrijvers en hun eerste lezers leefden niet in onze moderne samenleving.

Denk aan onderwerpen zoals:

- familieverhoudingen en erfrecht;
- koningen, overheersing en het Romeinse bestuur;
- tempeldienst, offers en reinheidsvoorschriften;
- landbouw, herder schap en handel;
- huwelijk, gastvrijheid en sociale verhoudingen.

Achter bepaalde uitspraken kunnen gebruiken of omstandigheden schuilgaan die wij niet onmiddellijk herkennen. Dat betekent uiteraard niet dat de Bijbel achterhaald is maar het betekent wel dat we zorgvuldig moeten onderzoeken wat een uitspraak in die tijd betekende voordat we haar rechtstreeks op onze eigen situatie toepassen.

Een goede Bijbelverklaring, een Bijbelatlas of een betrouwbare achtergrondstudie kan daarbij helpen. Zulke hulpmiddelen zijn waardevol, maar we moeten ook hun conclusies zelf blijven toetsen.

1.4 De context van het hele Bijbelboek: waar past deze tekst in het betoog?

Een vers kan op zichzelf duidelijk lijken, maar krijgt soms pas zijn volle betekenis wanneer we begrijpen waar het Bijbelboek als geheel over gaat.

Een brief van Paulus heeft bijvoorbeeld ja geloof het of niet maar indertijd was men ook al instaat om onder leiding van de Heilige Geest en zonder ai om een helder betoog te schrijven, vaak een herkenbare opbouw: eerst behandelt hij bepaalde geloofswaarheden en vervolgens laat hij vaak zien welke gevolgen die hebben voor het christelijke leven.

Als we alleen een praktische aansporing lezen zonder het voorafgaande onderwijs mee te nemen, kunnen we missen waarop die aansporing nou precies is gebaseerd.

Probeer daarom bij elk Bijbelboek te ontdekken:

- Wie is de schrijver, voor zover bekend?
- Aan wie is het boek gericht?
- Wat was de aanleiding?
- Welke hoofdthema's komen terug?
- Hoe ontwikkelt het betoog of verhaal zich?

Zo leer je afzonderlijke teksten lezen als onderdeel van het grotere geheel.

2. Een voorbeeld: betekent Filippienzen 4:13 dat je alles kunt bereiken?

Paulus schrijft in Filippienzen 4:13:

‘Alle dingen zijn mij mogelijk door Christus, Die mij kracht geeft.’

Dit vers wordt regelmatig aangehaald als bemoediging om grote doelen te bereiken, obstakels te overwinnen of succes te verwachten. De gedachte is dan ongeveer: met Jezus kan ik alles bereiken wat ik mij voorneem.

Maar is dat wat Paulus hier bedoelt?

Lees Filippienzen 4:10-13. Paulus vertelt daar dat hij heeft geleerd tevreden te zijn onder uiteenlopende omstandigheden. Hij weet wat het is om gebrek te lijden en wat het is om overvloed te hebben. Hij heeft geleerd met beide situaties om te gaan.

In die context gaat vers 13 niet in de eerste plaats over het bereiken van persoonlijke ambities. Het gaat over de kracht die Christus geeft om trouw te blijven en stand te houden, ongeacht de omstandigheden.

Dat is nogal een wezenlijk verschil.

Het vers belooft ons dus niet dat ieder persoonlijk doel haalbaar wordt als we maar voldoende op Jezus vertrouwen en ook het omgekeerde niet dat als een we een doel niet halen we dus niet genoeg op Jezus vertrouwden. Het wijst ons juist op Jezus Christus als de bron van kracht zowel wanneer we moeilijke of wanner we voorspoedige omstandigheden meemaken in ons leven als christen.

Wat kunnen we hiervan leren?

Een tekst kan op zichzelf een mooie en inspirerende gedachte bevatten, maar de context bepaalt uiteindelijk welke betekenis we eraan mogen toekennen. We moeten oppassen dat we een Bijbeltekst niet veranderen in een algemene belofte die de schrijver nooit heeft gedaan.

3. Een tweede voorbeeld: is Jeremia 29:11 een persoonlijke succesbelofte?

Jeremia 29:11 is een geliefde tekst:

‘Ik immers, Ik ken de gedachten die Ik over u koester, spreekt de HEERE. Het zijn gedachten van vrede en niet van kwaad, namelijk om u toekomst en hoop te geven.’

Dit vers wordt soms gebruikt als een persoonlijke belofte dat God ervoor zal zorgen dat onze toekomst voorspoedig verloopt en al onze plannen goed zullen uitpakken.

Maar kijk eens naar de context.

Jeremia schrijft aan Israëlieten die als ballingen naar Babel zijn weggevoerd. In Jeremia 29:4-7 roept God hen juist op om huizen te bouwen, tuinen aan te leggen, gezinnen te stichten en de vrede van de stad te zoeken waarin zij verblijven.

In de verzen 10-14 spreekt God over Zijn voornemen om naar Zijn volk om te zien en hen uiteindelijk uit de ballingschap terug te brengen.

De belofte is dus gericht aan Gods volk in een specifieke historische situatie. De vervulling ligt helaas niet in een onmiddellijke ontsnapping aan hun moeilijke omstandigheden, maar in Gods handelen met hen over een veel langere periode.

Dat betekent niet dat deze tekst vandaag geen betekenis heeft. We kunnen er onder meer uit leren dat God Zijn beloften zeker niet vergeet en dat moeilijke omstandigheden niet betekenen dat Hij Zijn voornemen heeft opgegeven.

Het is dus belangrijk om onderscheid te maken tussen wat God destijds concreet beloofde en welke bredere geloofslessen daaruit ook voor ons nu voortkomen.

Een belangrijke les: een Bijbeltekst kan ons bemoedigen zonder dat iedere bijzonderheid ervan rechtstreeks een persoonlijke belofte voor ons leven wordt.

4. Hoe pas je een Bijbeltekst toe op je eigen leven?

Tot nu toe hebben we vooral gekeken naar het begrijpen van een tekst. Maar Bijbellezen is niet alleen een intellectuele bezigheid. We willen ook ontdekken wat Gods Woord voor ons dagelijks geloof en leven betekent.

Hoe maken we die stap verantwoord?

Stap 1: ontdek wat de tekst oorspronkelijk betekende

Begin met de vraag wat de schrijver aan de eerste lezers wilde duidelijk maken.

Probeer eerst te luisteren naar de tekst zelf. Begin dan ook niet onmiddellijk met de vraag wat jij erin kunt vinden.

Stap 2: ontdek het blijvende principe

Vraag vervolgens welke waarheid, opdracht, waarschuwing of geloofsles uit de tekst naar voren komt.

Bij Filippenzen 4:13 is dat bijvoorbeeld dat Christus kracht geeft om onder verschillende omstandigheden trouw te blijven.

Bij Jeremia 29:11 zien we onder meer Gods trouw aan Zijn voornemen met Zijn volk, zelfs wanneer de vervulling tijd kost.

Niet iedere tekst bevat precies hetzelfde soort waarheid. Soms gaat het om een blijvend gebod, soms om een historische gebeurtenis, soms om een belofte aan een specifieke persoon of groep.

Daarom moeten we zorgvuldig onderscheiden wat we wel en niet mogen veralgemeniseren en/of op onszelf van toepassing verklaren.

Stap 3: onderzoek hoe de tekst op ons van toepassing is

Nu komt de vraag hoe de boodschap ons leven raakt.

- Roept de tekst ons op tot geloof, gehoorzaamheid of bekering?
- Biedt de tekst troost of bemoediging?
- Waarschuwt de tekst voor een bepaalde houding of handelwijze?
- Laat de tekst iets zien over Gods karakter?
- Is er een concreet gebod dat ook voor christenen vandaag geldt?
- Zijn er omstandigheden waarin we de oorspronkelijke situatie niet één-op-één kunnen overnemen?

De toepassing moet voortkomen uit de betekenis van de tekst, niet andersom.

Stap 4: lees de tekst in het licht van de bredere Bijbelse boodschap

Vergelijk de uitleg met andere relevante Bijbelgedeelten.

Dat betekent niet dat we elk vers onmiddellijk met tientallen andere verzen moeten verbinden. Begin met de eigen context en zoek vervolgens naar gedeelten die hetzelfde onderwerp behandelen.

Let daarbij op de vraag of twee teksten werkelijk over hetzelfde onderwerp gaan en of ze in vergelijkbare omstandigheden zijn geschreven.

Soms vullen Bijbelgedeelten elkaar aan. Soms behandelen ze verschillende situaties. Een goede uitleg doet recht aan beide.

5. Veelvoorkomende fouten bij het lezen van de Bijbel

Zelfs wanneer we de Bijbel serieus willen nemen, kunnen we nog steeds fouten maken. Hier volgen enkele valkuilen om op te letten.

Een vers losmaken van zijn verband

Een uitspraak wordt gebruikt zonder te onderzoeken wat de schrijver ervoor en erna zegt.

Wat helpt? Lees de hele alinea en bepaal hoe het vers daarin functioneert.

Een persoonlijke indruk verwarren met de betekenis van de tekst

Iemand leest een Bijbeltekst en ervaart die als een persoonlijke boodschap van God. Dat kan voor die persoon zelf betekenisvol zijn, maar de persoonlijke toepassing is niet automatisch de oorspronkelijke betekenis van het vers.

Wat helpt? Maak onderscheid tussen wat de tekst daadwerkelijk zegt en wat je persoonlijk bij het lezen ervaart.

Een beschrijving verwarren met een voorschrift

De Bijbel vertelt ook over mensen die fouten maken, verkeerde keuzes doen of in bijzondere omstandigheden handelen. Niet alles wat de Bijbel beschrijft, wordt daarmee aanbevolen.

Wat helpt? Vraag of de schrijver iets voorschrijft, goedkeurt, afkeurt of eenvoudigweg vertelt wat er gebeurde.

Een belofte aan anderen automatisch op jezelf toepassen

Sommige beloften zijn gericht aan een specifieke persoon, koning, profeet of groep, andere beloften zijn al vervuld in de tijd of hebben andere beperkende factoren. Ze kunnen ons iets leren over God, maar zijn niet zonder meer rechtstreeks aan iedere gelovige in elke tijd gedaan.

Wat helpt? Onderzoek wie de oorspronkelijke ontvanger was, wat er beloofd werd en onder welke omstandigheden.

Alleen zoeken naar teksten die je eigen mening bevestigen

We hebben allemaal overtuigingen en verwachtingen. Daardoor kunnen we geneigd zijn vooral teksten op te zoeken die ons gelijk lijken te geven.

Wat helpt? Lees ook eens de gedeelten die je moeilijk vindt of die juist je bestaande overtuigingen uitdagen. Vraag niet alleen of een tekst bij jouw visie past, maar ook of jouw visie recht doet aan de tekst.

De Bijbel laten zeggen wat je graag wilt horen

Een Bijbeltekst kan worden gebruikt om succes, genezing, financiële voorspoed of een bijzondere geestelijke ervaring te beloven, terwijl de tekst daar in zijn context helemaal niet over gaat. Dat vraagt om extra zorgvuldigheid, zeker wanneer zulke uitleg wordt gebruikt om anderen richting bepaalde misschien wel verkeerde beslissingen te sturen of hen ook nog eens verantwoordelijk stellen voor het uitblijven van een beloofd resultaat.

Wat helpt? Onderzoek de tekst zelf, bekijk het volledige betoog en toets al te stellige claims aan de bredere Bijbelse boodschap.

6. Hoe zit het met teksten die moeilijk te begrijpen zijn?

Niet iedere Bijbeltekst laat zich eenvoudig uitleggen. Soms is de historische achtergrond onduidelijk, zijn er meerdere verdedigbare interpretaties of is er verschil van mening tussen Bijbelgetrouwe uitleggers.

Dat hoeven we niet te verbergen.

Bijbel lezen in context betekent niet dat we altijd onmiddellijk tot één onbetwistbare uitleg komen. Het betekent dat we de tekst zorgvuldig onderzoeken en bereid zijn onze conclusies bij te stellen.

Maak daarom onderscheid tussen:

- ***Wat de tekst duidelijk zegt.***
- ***Wat een aannemelijke uitleg van de tekst is.***
- ***Wat onzeker blijft of waarover christenen van mening verschillen.***

Ook is het verstandig om onderscheid te maken tussen de kern van het christelijke geloof en onderwerpen waarbij christenen onderling van mening verschillen.

Niet ieder verschil in uitleg betekent dat iemand de Bijbel niet serieus neemt. Tegelijkertijd betekent het feit dat iemand zich op de Bijbel beroept nog niet dat zijn uitleg daarom juist is.

We moeten dus zowel zorgvuldig als bescheiden zijn.

7. Een praktisch stappenplan voor je dagelijkse Bijbel lezen

Wil je zelf oefenen met het lezen van de Bijbel in context? Gebruik dan dit eenvoudige stappenplan.

1. Lees het gedeelte rustig door.

Lees niet alleen het vers dat je aanspreekt, maar ook de omliggende verzen.

2. Bepaal het onderwerp.

Waar gaat het gedeelte over? Wat is de hoofdgedachte?

3. Stel vragen aan de tekst.

Wie spreekt? Tegen wie? Wat is de aanleiding? Welke woorden worden herhaald? Wat wil de schrijver duidelijk maken?

4. Bekijk de soort tekst.

Lees je een verhaal, een lied, een profetie, een gelijkenis of een brief? Houd rekening met de manier waarop het genre betekenis overbrengt.

5. Zoek de plaats in het Bijbelboek.

Hoe sluit dit gedeelte aan bij het grotere verhaal of betoog?

6. Formuleer de oorspronkelijke betekenis.

Probeer in één of twee zinnen op te schrijven wat de schrijver met dit gedeelte duidelijk wil maken.

7. Denk na over de toepassing.

Welke waarheid, opdracht, waarschuwing of bemoediging volgt hieruit voor christenen vandaag?

8. Toets je conclusie.

Vergelijk je uitleg met andere relevante Bijbelgedeelten. Gebruik zo nodig een betrouwbare Bijbelverklaring en wees eerlijk over onzekerheden.

Je hoeft niet iedere keer uitgebreid onderzoek te doen. Met oefening leer je steeds beter welke vragen je moet stellen.

8. Een eenvoudige oefening

Neem een Bijbeltekst die je goed kent, bijvoorbeeld Filippenzen 4:13.

Schrijf eerst voor jezelf op wat je denkt dat de tekst betekent. Lees daarna Filippenzen 4:10-13 en beantwoord de volgende vragen:

- Welke omstandigheden beschrijft Paulus?
- Wat heeft hij geleerd?
- Waarop vertrouwt hij volgens vers 13?
- Welke betekenis krijgt het vers door deze context?
- Hoe kun je deze boodschap toepassen op je eigen leven?

Vergelijk vervolgens je eerste antwoord met je antwoorden na het lezen van de context.

Je zult merken dat een bekende tekst soms een rijkere of andere betekenis krijgt wanneer je hem zorgvuldig leest.

Herhaal deze oefening met andere teksten. Zo ontwikkel je een leeswijze die niet afhankelijk is van losse uitspraken, maar recht probeert te doen aan Gods Woord als geheel.

Tot slot: laat de tekst spreken

Bijbel lezen in context vraagt tijd, aandacht en soms ook de bereidheid om vertrouwde ideeën opnieuw te onderzoeken. Het doel is niet om iedere Bijbeltekst ingewikkeld te maken. Het doel is juist om de tekst beter te begrijpen.

We hoeven niet bang te zijn voor zorgvuldig Bijbelonderzoek. Evenmin hoeven we te denken dat alleen theologen de Bijbel goed kunnen lezen. Iedere christen kan leren om betere vragen te stellen, verbanden te ontdekken en onderscheid te maken tussen wat de Bijbel zegt en wat wij er zelf in leggen. Daarbij is het goed om te onthouden dat onze uitleg feilbaar is. We kunnen elkaar helpen, van elkaar leren en onze conclusies blijven toetsen.

De kern blijft eenvoudig:

Lees niet alleen wat er staat. Onderzoek ook waarom het er staat, tegen wie het werd gezegd en hoe het past in het grotere geheel.

Wie dat leert, zal merken dat de Bijbel niet minder waardevol wordt, maar juist meer diepgang krijgt.

Verder lezen

- Lees de Bijbel in zijn geheel, niet alleen losse verzen.
- Vergelijk Bijbelteksten die werkelijk over hetzelfde onderwerp gaan.
- Gebruik betrouwbare Bijbelverklaringen en historische achtergrondinformatie.
- Wees voorzichtig met stellige claims die op één los vers worden gebaseerd.
- Blijf altijd bereid om je eigen uitleg te toetsen en waar nodig bij te stellen.

Pst mocht je dit allemaal veel te ver gaan en je denkt dit wordt niets met mij, begin dan klein door gewoon in plaats van 1 vers de hele paragraaf te lezen of een heel hoofdstuk en blader een paar pagina's vooruit en terug om te kijken wat voor kopjes daar staan om iets meer van de verhaallijn te begrijpen.